

LA INTERPRETACIÓ DE LA BÍBLIA EN L'ESGLÉSIA

INTRODUCCIÓ

El problema no és nou. Daniel ja es preguntava pel sentit dels oracles de Jeremies (Dn 9,2). I la 2ª Carta de Pere deixa clar que *'no hi ha cap profecia de l'Esclatúra que cadascú pugui interpretar com li sembli'* (2 Pe 1,20). Per atènyer els fets i les paraules de què parla la Bíblia, els lectors han de traslladar-se vint o trenta segles enrere.

L'evolució històrica dels textos o de les tradicions a través del temps (o **diacronia**) com fa el mètode històrico-crític, s'ha contraposat als mètodes que insisteixen en un comprensió **sincrònica** dels textos, tant si es tracta de la llengua, com de la composició, com de la trama narrativa. L'afany de reconstruir el passat que tenen els mètodes diacrònics és substituït per una tendència que interroga els textos en perspectives del temps present. El pluralisme de mètodes és una riquesa, però pot crear confusió.

L'exegesi científica provoca perplexitat i dubte sobre la fe, i alguns diuen que impulsa a prendre posicions contràries a la fe de l'Església. Llavors, hom estima substituir la tasca pacient de l'exegesi científica per aproximacions més simples, preconitzant una lectura dita 'espiritual', una lectura d'inspiració personal subjectiva, fruit d'una religiositat espontània. Cal indicar els camins que convé prendre per arribar a una interpretació de la Bíblia que sigui fidel al seu caràcter humà i diví.

El document ofereix una breu descripció dels diversos mètodes i aproximacions, analitza algunes qüestions d'hermenèutica, reflexiona sobre la relació amb d'altres disciplines teològiques i considera el lloc que té la interpretació de la Bíblia en la vida de l'Església.

A. MÈTODE HISTÒRICO-CRÍTIC

Ja que la Sagrada Esclatúra és Paraula de Déu en llenguatge d'home, aquest mètode ha esdevingut indispensable. L'origen de la crítica textual i la crítica literària es remunta als ss.XVII i XVIII. La hipòtesi dels 'documents' que mira d'explicar la redacció del Pentateuc és del s. XIX. Quatre documents provenint d'èpoques diferents, haurien estat fusionats: jahvista (J), eloista (E), deuteronomista (D) i sacerdotal (P). D'una manera anàloga hom recorregué a la hipòtesi de les dues fonts: Marc, i Q (*quelle*) per constatar les convergències i divergències dels tres evangelis sinòptics.

Més tard, es posà atenció en la textura particular dels diferents fragments i va sorgir la recerca dels gèneres literaris, que està emparentat amb l'estudi crític de les formes i l'estudi crític de la redacció, que manifesten com la tradició neotestamentària tingué el seu origen i prengué la seva forma en la comunitat cristiana o Església primitiva, passant de la predicació de Jesús mateix a la predicació que proclama que Jesús és el Crist.

B. NOUS MÈTODES D'ANÀLISI LITERÀRIA.

1. ANÀLISI RETÒRICA.

La retòrica és l'art de comprendre discursos persuasius. Podem distingir tres aproximacions diferents: la retòrica clàssica greco-llatina; la dels procediments semítics de composició; i les recerques modernes. En tot discurs hi ha tres elements: l'orador (o l'autor), el discurs (o el text) i l'auditori (o els destinataris). La retòrica considera l'autoritat de l'orador, l'argumentació del discurs i les emocions que suscita en l'auditori. La 'nova retòrica' té raó d'atreure l'atenció sobre la capacitat persuasiva i convincent del llenguatge. La Bíblia no és simplement una proclamació de veritats. És un missatge dotat d'una funció de comunicació en un cert context, un missatge que comporta un dinamisme d'argumentació i una estratègia retòrica.

2. ANÀLISI NARRATIVA.

És un mètode de comprensió i de comunicació del missatge bíblic que correspon a la forma de narració i de testimoniatge. L'Antic Testament presenta una història de la salvació la narració eficaç de la qual esdevé substància de la professió de fe, de la litúrgia i de la catequesi (cf. Ex 12,24-27; Dt 6,20-25). L'anàlisi narrativa estudia de quina manera una història és contada per tal de comprometre el lector en el món de la narració i el seu sistema de valors. Si el mètode històrico-crític considera més aviat el text com una 'finestra', l'anàlisi narrativa el considera com un 'mirall'. Hom demana a l'exegesi narrativa que rehabiliti, en contextos històrics nous, els modes de comunicació i de significació propis de la narració bíblica (el pas de l'aspecte 'informatiu' a l'aspecte 'performatiu').

3. ANÀLISI SEMIÒTICA.

Té a veure amb el terme genèric d'*estructuralisme*. És una teoria segons la qual tota llengua és un sistema de relacions que obeeix a unes regles determinades: Immanència, estructura de sentit i gramàtica del text.

C. APROXIMACIONS BASADES EN LA TRADICIÓ.

1. APROXIMACIÓ CANÒNICA.

Vol dur a terme una tasca teològica d'interpretació partint del marc explícit de la fe: la Bíblia en el seu conjunt. Interpreta cada text bíblic a la llum del Cànon de les Escriptures, és a dir, de la Bíblia en tant que rebuda com a norma de fe per a una comunitat de creients. Es fixa sobretot en el gènere anomenat '*midraxic*'. Així llegeix l'antic Testament a la llum de l'esdeveniment pasqual de Jesucrist i li dóna una nova determinació de sentit. Amb tot, buidar de la seva substància l'Antic Testament seia privar el Nou del seu arrelament en la història.

2. APROXIMACIÓ PELS RECURS A LES TRADICIONS JUEVES D'INTERPRETACIÓ.

La interpretació de l'Escriptura començà en el món jueu. Caldrà conèixer aquestes fonts que prenen forma als darrers cinc segles abans de l'era cristiana. Els *targums* i el *midraixos* arameus, la traducció grega dels 70, la literatura apòcrifa i la intertestamentària, així com tot tipus de gèneres literaris: paràboles, al·legories, relectures, himnes, salms, visions i composicions sapiencials... El marc de la comunitat jueva defineix un poble a partir d'un escrit revelat i d'una tradició oral; en canvi el marc de la comunitat cristiana és la fe en Jesús el Senyor, mort i ressuscitat, i en endavant el vivent, Messies i Fill de Déu, que aplega una comunitat.

3. APROXIMACIÓ PER LA HISTÒRIA DELS EFECTES DEL TEXT.

Aquesta aproximació reposa sobre dos principis: un text no esdevé obra literària si no troba lectors que li donen vida apropiant-se'l; aquesta apropiació del text, pot fer-se de manera individual o comunitària i prendre forma en diferents camps.(literari, artístic, teològic, ascètic i místic). Posar-se en presència del text i dels seus lectors suscita una dinàmica, fa ressonar una crida, i invita a fer una relectura. El Càntic dels Càntics n'ofereix un excel·lent testimoniatge (les dimensions de sentit d'aquest escrit ha estat rebut de diferent manera pels Pares, pel medi monàstic de l'Edat Mitjana o en un místic com Sant Joan de la Creu).

D. APROXIMACIONS PER LES CIÈNCIES HUMANES:

1. APROXIMACIÓ SOCIOLÒGICA.

Els textos religiosos (i bíblics) estan vinculats per un lligam de relació recíproca amb les societats en les quals neixen. El medi d'origen d'uns textos (*Sitz im Leben*) n'és un testimoni. Les tradicions bíbliques porten la marca dels medis sòcio-culturals que les han transmeses.

2. APROXIMACIÓ PER L'ANTROPOLOGIA CULTURAL

L'aproximació sociològic estudia sobretot els aspectes econòmics i institucionals, l'aproximació antropològica s'interessa pel llenguatge, l'art, la religió, les festes, els mites i l'etnografia, sense oblidar la concepció del sagrat i del profà, els tabús, el ritual de pas d'una situació a un altra, la màgia, l'origen dels recursos, del poder, de la informació etc...

3. APROXIMACIONS PSICOLÒGIQUES I PSICOANALÍTIQUES.

La psicologia i la psicoanàlisi obren el camí a una comprensió pluridimensional de l'Escriptura i ajuden a desxifrar el llenguatge humà de la Revelació i en particular del símbol i del llenguatge simbòlic. Un estudi interdisciplinari presenta avantatges.

E. APROXIMACIONS CONTEXTUALS.

La interpretació d'un text és sempre dependent de la mentalitat i de les preocupacions dels seus lectors.

1. APROXIMACIÓ ALLIBERACIONISTA

La teologia de l'alliberament és un fenomen complex que cal no simplificar indegudament. En lloc de situar el text en el seu context d'origen, cerca una lectura que neix de la situació viscuda del poble. La realitat és afrontada a la llum de la Paraula. D'aquesta llum provindrà la praxi cristiana que tendirà a la transformació de la societat per mitjà de la justícia i l'amor, perquè Déu és present en la història del seu poble per salvar-lo. L'exegesi no pot ser neutra, ha de prendre partit a favor dels pobres i comprometre's en el combat per l'alliberament dels oprimits. És a comunitats que la lectura de la Bíblia és confiada en primer lloc. La Paraula de Déu és actual. Amb tot s'ha d'evitar el risc de ser unilateral i d'inspirar-se en doctrines materialistes o principis marxistes de la lluita de classes.

2. APROXIMACIÓ FEMINISTA.

Cal distingir tres hermenèutiques bíbliques feministes: la radical (*androcentrisme*), la neo-ortodoxa (accepta la Bíblia com a profètica i partidària dels febles) i la crítica (cerca de redescobrir el paper de la dona cristiana en el moviment de Jesús i en les Esglésies paulines).

F. LECTURA FONAMENTALISTA

Parteix del principi que la Bíblia, essent Paraula de Déu inspirada i exempta d'error, ha de ser llegida i interpretada literalment en tots els seus detalls. És, doncs, una **interpretació literalista**, elimina tot esforç de comprensió de la Bíblia que tingui en compte el seu creixement històric i el seu desenvolupament.. La seva manera de presentar les veritats bíbliques arrela en una ideologia que no és bíblica. El fonamentalisme defuig l'estreta relació del diví i de l'humà en les seves relacions amb Déu. Es nega el caràcter històric de la revelació bíblica i no accepta plenament la veritat de l'Encarnació mateixa. Refusa d'admetre que la Paraula de Déu inspirada hagi estat expressada en llenguatge humà i que hagi estat redactada, sota la inspiració divina, per autors humans les capacitats i recursos dels quals eren limitats. (El text bíblic ha estat formulat en un llenguatge condicionat per una altra època). Insisteix d'una manera indeguda en la inerrància dels detalls (especialment en fets històrics) i historicitza allò que no tenia pretensió d'historicitat. Sovint està lligat a una traducció determinada, antiga o moderna. Deixa de banda totes les 'relectures' i té per conforme a la realitat una cosmologia antiga caducada. Finalment s'aferra al principi de la '*sola Scriptura*' i separa la interpretació de la Bíblia de la Tradició guiada per l'Esperit. L'aproximació fonamentalista és perillosa, perquè és atractiva per a les persones que cerquen respostes bíbliques a llurs problemes vitals i invita a una forma de suïcidi del pensament.

QÜESTIONS D'HERMENÈUTICA

A. HERMENÈUTIQUES FILOSÒFIQUES

Posa en evidència la implicació de la subjectivitat en el coneixement. Subratlla la precomprensió de Bultmann, el cercle hermenèutic de Gadamer i la funció de distanciament de Ricoeur.

B. SENTIT DE L'ESCRITURA INSPIRADA

L'exegesi medieval distingí quatre sentits (un literal i tres espirituals): el literal ens mostra què s'ha esdevingut, l'al·legòric què hem de creure, el moral què hem de fer i l'anagògic què esperem. Val a dir que l'autor humà es pot referir al mateix temps a molts nivells de realitat. (com el cas de la poesia). Es pot produir una ambivalència. Per tant el sentit literal és obert a desenvolupaments ulteriors, que es produeixen gràcies a 'relectures' en contextos nous. També cal afegir que l'esdeveniment pasqual, mort i resurrecció de Jesús, ha creat un nou context històric radicalment nou, que il·lumina de manera nova els textos antics i els fa experimentar un canvi de sentit. Hi ha una continuïtat i una ruptura. S'estableix una relació de tres nivells de realitat: el text bíblic, el misteri pasqual i les circumstàncies presents. *Sentit ple*. Es dona quan s'estudia el text a la llum dels altres textos bíblics. O en relació amb el desenvolupament intern de la revelació. Un exemple típic: l'oracle d'Is 7,14. (*almah* = donzella), és traduït per (*parthenos*: la verge concebrà).

DIMENSIONS CARACTERÍSTIQUES DE LA INTERPRETACIÓ CATÒLICA

L'exegesi catòlica utilitza tots els mètodes i aproximacions.

A. LA INTERPRETACIÓ EN LA TRADICIÓ BÍBLICA

1. RELECTURES. EXEMPLES:

- Herència d'una terra: Gn 15,7-18; Ex 15,17; Sl 132,7-8; He 6,18-20
- L'oracle de Natan: 2 Sa 23,5; Sl 2,7-8; Os 3,5; Dn 2,35.44)
- L'oracle de Jeremies: Jr 25,11-12; Dn 9,24-27.

2. RELACIONS ENTRE ANTIC I NOU TESTAMENT (1 Co 15,3-5)

Es dona un progrés dialèctic entre l'Esclatua i els esdeveniments: les Esclatues revelen el sentit dels esdeveniments i els esdeveniments revelen el sentit de les Esclatues. (Sl 110,1; Mc 14,62; Jn 1,1; He 5,6-10).

3. ALGUNES CONCLUSIONS

La Bíblia és des del començament interpretació. Els seus textos van ser reconeguts per les comunitats de l'Antiga Aliança i del temps apostòlic com una expressió vàlida de llur fe. Durant la formació de la Bíblia, els escrits que la componen van ser, treballats de nou i reinterpretats, per respondre a situacions noves. La Sagrada Esclatua ha vingut a l'existència sobre la base d'un consens de comunitats creients que han reconegut en el seu text l'expressió de fe revelada, la seva interpretació ha de ser, per a la fe viva de les comunitats eclesials, font de consens sobre els punts essencials. D'ací les 'relectures' i el pluralisme en la interpretació. Els textos bíblics s'han desenvolupat en relació amb les tradicions de les comunitats creients, per tant la interpretació de l'Esclatua es fa al si de l'Església en la seva pluralitat i la seva unitat i en la seva tradició de fe. També es feia en la vida litúrgica i en la seva cultura. Per això la interpretació de l'Esclatua exigeix la participació d'exegetes en tota la vida i en tota la fe de la comunitat creient del seu temps. Hi ha d'haver una relació de continuïtat i de diferència.

B. INTERPRETACIÓ EN LA TRADICIÓ DE L'ESGLÉSIA

1. FORMACIÓ DEL CÀNON

Guiada per l'Esperit Sant i a la llum de la Tradició viva que ha rebut, l'Església ha efectuat un discerniment sobre quins escrits han de ser mirats com a Sagrada Esclatua. Això ha estat el fruit d'un llarg procés.

2. EXEGESI PATRÍSTICA.

Els Pares de l'Església tenen un paper particular en el procés de formació del cànon i en relació a la tradició viva. Els Pares practiquen el mètode al·legòric i tipològic (ultrapassant la dels autors pagans). Els Pares ensenyen a llegir teològicament la Bíblia a l'interior d'una Tradició viva amb un autèntic esperit cristià.

3. PAPER DELS DIVERSOS MEMBRES DE L'ESGLÉSIA EN LA INTERPRETACIÓ

Els batejats en l'escolta de la paraula.
Els bisbes, preveres i diaques en la predicació i els sagraments.
El conjunt de l'Església local i els cristians individualment.
La gent de condició humil especialment els pobres.
Els qui tenen el do d'ensenyar (homes i dones exegetes).
El Magisteri viu de l'Església.

C. LA TASCA DE L'EXEGETA

Orientacions, recerca, ensenyament i publicacions.
Importància del caràcter històric de la revelació (mètode històric-crític).
Abast cristològic dels textos bíblics, i la relació amb la Tradició, el cànon i l'Església.

D. LES RELACIONS AMB LES ALTRES DISCIPLINES TEOLÒGIQUES.

L'exegesi és també '*fides quaerens intellectum*'

1. Teologia i precomprensió dels textos bíblics.

La Bíblia és un text inspirat per Déu i confiat a l'Església per suscitar la fe i guiar la vida cristiana.

2. Exegesi i teologia dogmàtica.

La Sagrada Esclatua es un lloc teològic. S'ha d'evitar el dualisme (veritat doctrinal –expressió lingüística) i el fonamentalisme

3. Exegesi i teologia moral

La Bíblia reflecteix una evolució moral que troba el seu acabament en el Nou Testament. Cal fer un discerniment.

4. Punts de vista diferents i interacció necessària.

En els nostres dies els teòlegs dogmàtics han adquirit una consciència més viva de la importància del context literari i històric per a la interpretació correcta dels textos antics i recorren més a la col·laboració dels exegetes.

INTERPRETACIÓ DE LA BÍBLIA EN LA VIDA DE L'ESGLÉSIA

A. ACTUALITZACIÓ

1. PRINCIPIS.

L'actualització és necessària perquè els textos han estat redactats en funció de circumstàncies passades i en un llenguatge condicionat per diverses èpoques. Això suposa un esforç hermenèutic Cal recordar la *Dei Verbum* 10: el magisteri de l'Església no és superior a la Paraula de Déu, ans la serveix.'

2. MÈTODES.

Tots els indicats anteriorment: Tradició jueva, Pares de l'Església, L'operació hermenèutica comporta tres etapes: escoltar la paraula, discernir els aspectes de la situació present i extreure la plenitud de sentit

3. LÍMITS.

Cal apartar-se de les lectures tendencioses (cas de les sectes i la dels Testimonis de Jehovà)

B. INCULTURACIÓ

Assegura l'arrelament del missatge bíblic. La primera etapa és la traducció del text a una llengua vernacle (cal tenir present que l'abast dels símbols és diferent i per tant es dona un canvi de context cultural. La segona etapa és la de la interpretació que posa el text bíblic en relació a la manera de sentir, pensar, de viure i d'expressar-se propis de la cultura local. S'ha d'evitar l'adaptació superficial i la confusió sincretista.

C. ÚS DE LA BÍBLIA

1. EN LA LITÚRGIA.

S'insisteix en la necessitat d'emprar el text bíblic en la pregària, la litúrgia de la Paraula i sobretot en els sagraments especialment l'eucaristia. El document recorda la *Dei Verbum* 21: L'Església continuarà la missió que li ha estat confiada 'd'agafar el pa de vida de la taula tant de la Paraula de Déu com de la del Cos del Crist i de distribuir-lo als fidels'.

2. LA 'LECTIO DIVINA'.

És la lectura, individual o comunitària, d'un passatge de l'Esclusura acollida com Paraula de Déu i que es desenvolupa sota la moció de l'Esperit en meditació, pregària i contemplació.

3. EN EL MINISTERI PASTORAL

En la catequesi (que el text provoqui un trobament amb el Crit).

En la predicació i homilia.

En l'apostolat bíblic.

4. EN L'ECUMENISME.

CONCLUSIÓ

L'exegesi bíblica és indispensable. No és possible que cada cristià faci personalment les recerques de tota mena. Aquesta tasca és confiada als exegetes. El mètode històric-crític (diacrònic) és bàsic a l'inici. Després es poden fer aproximacions sincròniques.